

DE JAREN

**19
00**

**DE 20e EEUW
IN BEELD**

DE JAREN

19
00

DE 20e EEUW
IN BEELD

 | LANNOO

The Getty Image Collection

TITELPLAAT P. 2 - De zon straalt op de edwardiaanse samenleving. 4 juni 1905: enkele dames die zich van zichzelf en van mode bewust zijn, komen aan op het treinstation van Henley voor de jaarlijkse roeiwedstrijd. Het Londen-seizoen, de periode in de vroege zomer waarin de hogere klassen hun domeinen verlieten en naar de hoofdstad trokken, is nu op zijn hoogtepunt. Voor het personeel liggen alvast weken van wassen en strijken in het vooruitzicht.

INHOUD

Inleiding	6
Kiemende heersers en oude vorsten	8
Conflict	34
Allemaal mensen	52
Migratie	72
Rijk en arm	90
Werk	106
Vrije tijd	138
Entertainment	162
Kunst	184
Mode	210
Wetenschap	226
Transport	246
Sport	268
Kinderen	290
Het volle leven	304

INLEIDING

In de laatste sprint naar de eindstreep van de 19e eeuw zagen talrijke uitvindingen en vernieuwingen het licht die de 20e eeuw op een krankzinnig en vrolijk pad konden sturen. Je had de telefoon, de telegraaf, de automobiel, de cinema, x-stralen, de ontdekking van radioactiviteit, de grammofoon, synthetische vezels, de kathodestraal, de stoomturbine en een duizendtal andere wonderen, allemaal producten van de jaren 1890. De woordenschat en de kwaliteit van het leven veranderden bijna mateloos.

De grote uitdaging die op til was, bestond uit rivaliteit – zowel op commercieel, militair, technisch als op wetenschappelijk gebied. De Europese grootmachten waren daar het meest bij betrokken. Hun rivaliteit omsloot de wereld. Frankrijk, Duitsland en Groot-Brittannië namen elkaar de maat wat betreft hun industriële macht en besteedden veel geld en middelen om elkaar bij te houden of hun koppositie te

behouden. Het keizerlijke Rusland keek bezorgd toe, maar had zelf al genoeg problemen om de eigen bevolking in de hand te houden. De Verenigde Staten smeekten erom met rust te worden gelaten, terwijl ze de kans te baat namen om hun grip op Centraal-Amerika te versterken.

Weg van het laboratorium of het exercitieplein, de scheepswerf of de fabriekswerkbank zette de trend naar frivoliteit zich voort. De menigten trokken naar concertzalen, cabarets, variététheaters, dansvloeren en cafés. Een glas wijn of bier en een goedkope sigaar boden Jan Modaal de kans om zich een Rockefeller te voelen. Vrouwen begonnen in het openbaar te roken en te drinken, en elke sport te beoefenen. Ze leerden autorijden en hoe geen baby's te krijgen – al was het iets gemakkelijker om die eerste vaardigheid onder de knie te krijgen.

De rijken snelden van het ene opwindende evenement naar het andere – de opera, de wedrennen, roei- en zeilwedstrijden, bals, jachtpartijen, introducties aan het hof – want de koninklijke vakbond telde nog altijd veel voldane leden. De armen strompelden van de achterbuurt naar de werkplaats en weer terug, hoewel hun eigen vakbonden stilaan de strijd begonnen te winnen voor betere lonen, arbeidsduurvermindering en veiligheid op het werk. Over de hele wereld vochten de suffragettes voor stemrecht. In sommige delen van de wereld boekten ze succes. Immigranten naar de Verenigde Staten bleven toestromen op Ellis Island, op zoek naar een nieuw leven, nieuwe vrijheid, nieuwe hoop. In sommige gevallen boekten ze succes.

En zo ging het leven de splinternieuwe eeuw in. In New York en Parijs werd de metro geopend. Er kwam een nieuwe oliemaatschappij, Standard Oil, een nieuw wegwerpscheermesje dat door de heer Gillette op de markt werd gebracht, een nieuwe energiebron die de batterij werd genoemd en door Thomas Edison was ontwikkeld, een nieuw bedrijf dat

automobielen produceerde en eigendom was van Henry Ford. Het was het decennium van de eerste Tour de France en de eerste Nobelprijzen, van de art nouveau en de Brownie-camera, van de muiserij op de Potemkin en de aardbeving in San Francisco, van de hond van Pavlov en de *Girls* van Charles Dana Gibson.

De gebroeders Wright vlogen met een zwaarder-dan-luchtmaschine over de zandvlaktes van Kitty Hawk in Noord-Carolina, en Louis Blériot bestuurde het eerste vliegtuig over het Kanaal. Tussen Frankrijk en Groot-Brittannië was er een nieuw verbond – de *Entente Cordiale* – een belofte van hulp en vriendschap tussen twee tot dan toe eeuwige vijanden. Betere communicatiemiddelen beloofden een groter begrip tussen de naties onderling. Maar het volgende decennium zou bewijzen dat ook oude wrok diepe gronden heeft...

KIEMENDE
HEERSERS EN
OUDE VORSTEN

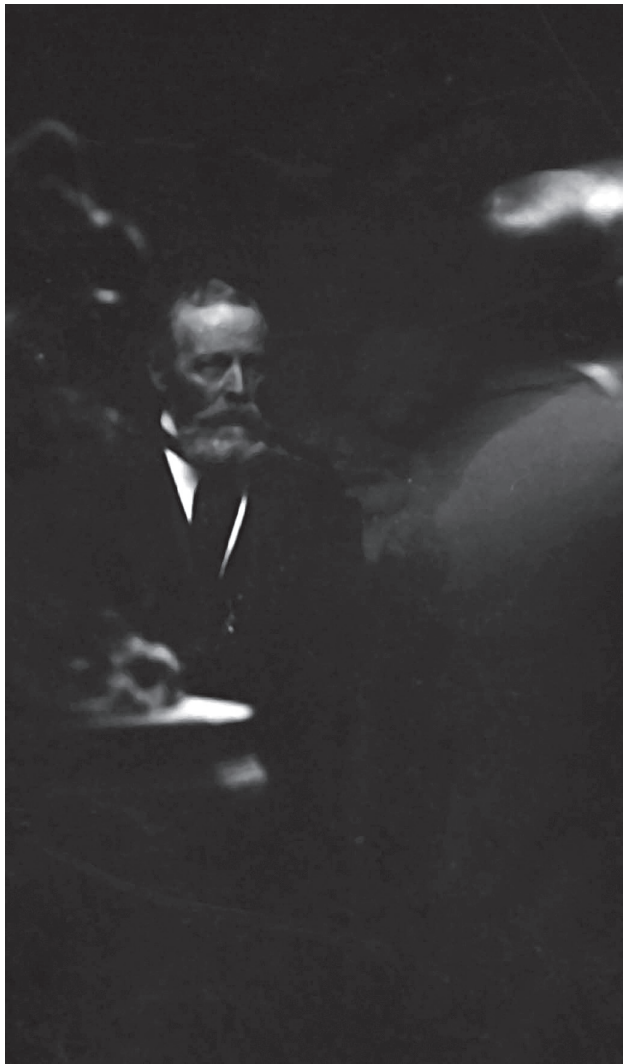
P. 9 - De Oude Dame van Windsor wordt eindelijk te ruste gelegd. De menigte staat opgesteld langs de route van de rouwstoet van koningin Victoria, terwijl die zich een weg door Londen baant tijdens de winter van 1901. Voor Groot-Brittannië was er een tijdperk beëindigd en zou de 20e eeuw nu echt beginnen.

Het was de laatste uitspatting van schaamteloze grootsheid – een tijd waarin monarchen zich in al hun glorie hulden, hoewel die er weinig toe deed voor hun persoonlijke bescherming. Ondanks al hun pracht en praal slieden weinig koningen 's nachts gerust.

De extravagante rijken woonden in marmeren grote herenhuizen, waaraan ze slechts enkele van de miljoenen verspilden die ze hadden binnengehaald via het bankwezen, de spoorwegen, ijzer en staal, olie en scheepvaart. De onfortuinlijke massa respecteerde in het algemeen de weinige uitverkorenen, al vochten georganiseerde arbeidskrachten alsnog luidruchtiger voor betere werkomstandigheden en kortere werktijden.

Er waren tekenen van verandering. De democratie boekte vooruitgang; het socialisme was in opmars. Noorwegen en Bulgarije werden onafhankelijk, terwijl Bosnië en Herzegovina onder het gezag van Oostenrijk kwamen – een verandering die een decennium later aan miljoenen mensen veel ellende zou bezorgen. Voor het eerst werden ook vraagtekens geplaatst bij het recht van de blanke om te doen wat hij maar wilde in India en Afrika.

Een nieuwe koning dient zich aan op het hoofdpodium in Groot-Brittannië: Edward VII poseert voor zijn beeltenis, circa 1901. Hij was al 60 jaar oud toen hij de troon besteeg. Zijn moeder koningin Victoria had er meer dan 63 jaar op gezeten.

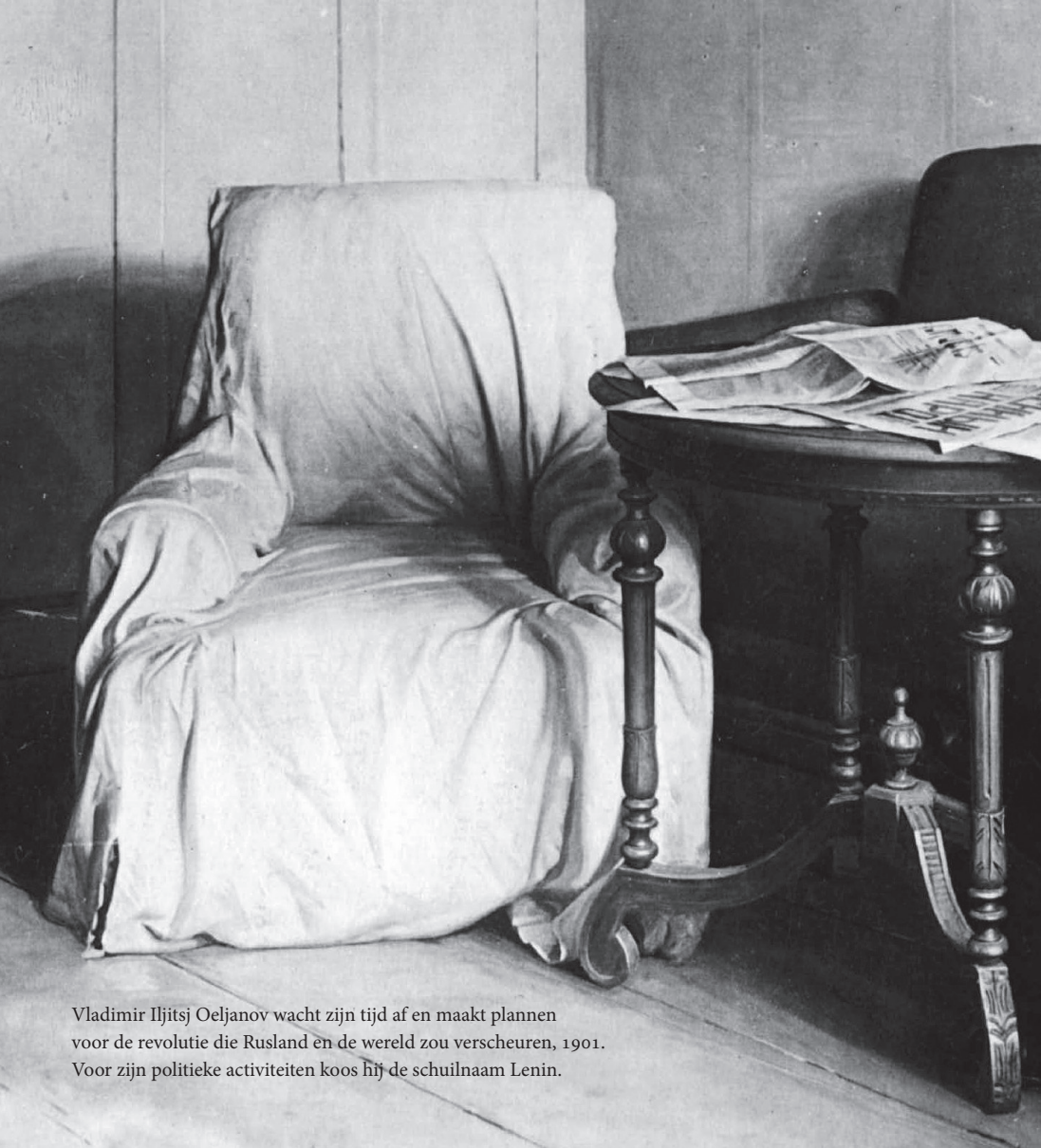

Een kleine valpartij verstoort een picknick met de Russische koninklijke familie, circa 1909. Er stonden Nicolaas en zijn dochter echter nog veel ergere schokken te wachten.

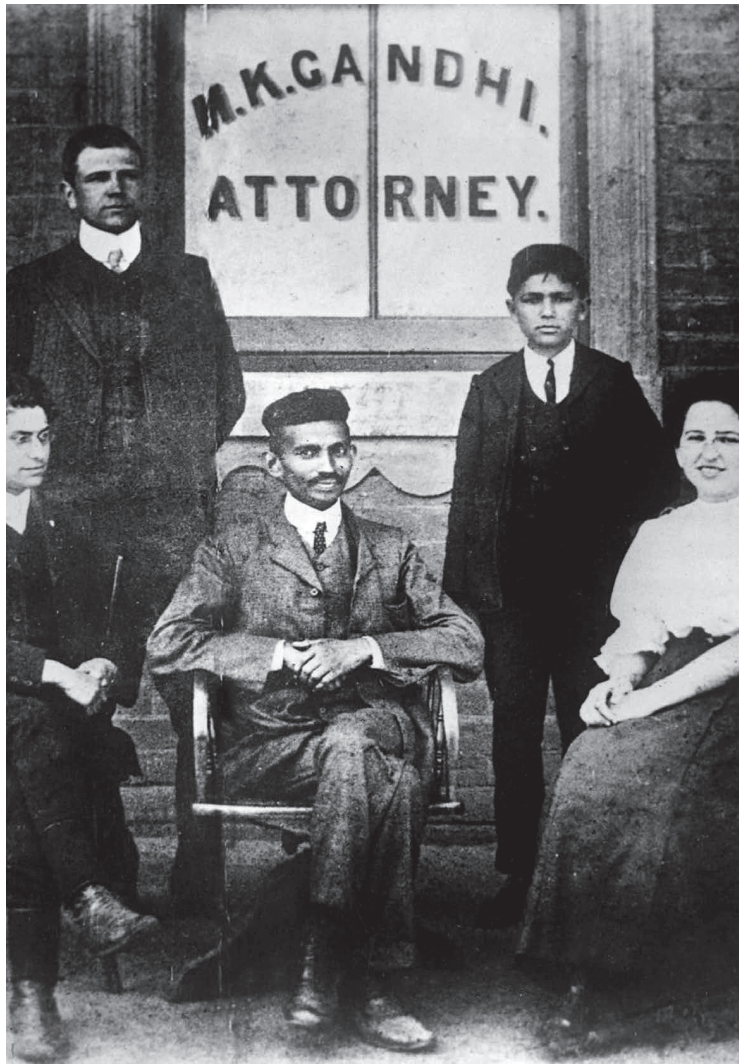

Vladimir Iljitsj Oeljanov wacht zijn tijd af en maakt plannen voor de revolutie die Rusland en de wereld zou verscheuren, 1901. Voor zijn politieke activiteiten koos hij de schuilnaam Lenin.

Het spel van de blanke. Een jonge Mohandas Ghandi poseert voor zijn advocatenkantoor in Natal, Zuid-Afrika, circa 1903. Hij had zijn praktijk in Bombay opgegeven, waar hij 5000 pond per jaar verdiende. In Zuid-Afrika zette hij zich hoe langer hoe meer in voor de rechten van de Indische minderheid.

Jean Jaurès (derde van links) praat met enkele collega's in een straat in Frankrijk, circa 1901. Jaurès was niet alleen de oprichter van de Franse socialistische partij, maar ook van de linkse krant *L'Humanité*.

WWW.LANNOO.COM

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

REDACTIE	Ineke Vander Vekens
VERTALING	Ineke Vander Vekens
OMSLAG	Studio Lannoo
VORMGEVING	Keppie & Keppie
FOTO'S	Getty Images

© Uitgeverij Lannoo nv, Tiel, 2017

D/2017/45/614 – ISBN 978 94 014 4474 3 – NUR 680

Deze publicaties zijn gebaseerd op de oorspronkelijke uitgaven van Endeavour London Ltd, 813 Fulham Road, London SW6 5HG

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.